

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum anima accipiat species a rebus quæ sunt extra eam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVODLIBET. VIII. ART. III.

53

primo intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est: natura autem speciei est perfectissimum in unoquoque individuo, per ipsum enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio. Similiter quae est singularitas principium, quae cum sit in potentia ad formam speciei, perficitur quando natura speciei consequitur: & iterum imperfectio forma generalis, quae se habet ad differentias specificas in potentia, ut materia ad formam, unde species specialissima est primo in intentione natura, ut patet per Auic. in pr. suę met. Non enim natura intendit principaliter generare Sortem, alias destruxit Sorte ordo & intentio naturae periret: intendit autem in Sorte generare hominem. Similiter non intendit principaliter generare animal, alioquin quie sceret eius actio: quando ad natum animalis perduxisset, cum tamen in individuo generato prius compleatetur natura animalis quam hominis, ut patet in 16. de animalibus: non autem prius quam homo quam hic homo. Vnde exemplar quod est in mente diuina primo naturam speciei respicit in qualibet creature.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod id quod est primum in intentione, est ultimum in executione. Vnde quanquam natura primo intendat generare hominem, per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic homo generatur: & propter hoc etiam in definitione id est secundum eas ortitur omne quod oritur quantum ad uiam executionis, in qua singulare sunt primum.

Secundum quod in contrarium obliuiscitur, conceditur.

QVÆSTIO II.

DEINDE queritur de his quae pertinent ad naturam creatam.

¶ Et primo, De his quae pertinent ad animam humam.

¶ Secundo, De his quae pertinent ad corpus.

¶ Circa primum queruntur duo.

¶ Primo, Utrum anima accipiat species quib. cognoscit, a rebus que sunt extra eam.

¶ Secundo, Quomodo charitas, vel quilibet aliis habitus a non habente cognoscatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima accipiat species a rebus que sunt extra eam.

15. q. 84. 2. 3.
& 4. 6. 10. c.
10. ar. 9. 1. d. 3.
9. 3. ar. 1. c. &
2. 2. 1. AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod anima accipiat species a rebus que sunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. super Gen. Imaginem corporis non est corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso facit celeritate mirabiliter non autem eam in seipso faceret si a rebus exterioribus eam acciperet. ergo anima non accipiat a rebus species quib. cognoscit. ¶ Pra. Eius solus est dimensionem are dimensio nata abstrahere, cuius est dimensionem corporibus dare, quod est soli creatoris: sed ad hoc quod species a rebus accipiatur in anima, oportet quod ab ipsa specie dimensiones separantur, quia in rebus extra animam habent esse dimensionale, non autem in anima, maxime quantum ad intellectum. ergo anima non potest accipere species a rebus sensibili.

In contrario vero est tota philosophorum do-

A Et rina, quae sensum a sensibili. imaginatione a sensu, intellectum a phantasmatibus accipere faciuntur,

ar. 6. c. & 2.
102. ad 2.

RESPON. Dicendum, quod anima humana similitudines rerum quibus cognoscit, accipita rebus, illo modo accipiendo quo patiens accipit ab agente, quod non est intelligendum quasi agens inveniat in patiens eandem numerum speciem quam habet in seipso, sed generat sui similem educendo de potentia in actu, & per hunc modum dicitur species coloris deferriri a corpore colorato ad ipsum: sed in agentibus & patientibus distinguendum est.

Est enim quoddam agens, quod de levi sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. Quoddam vero agens est, quod non sufficit de se ad inducendum formam suam in patiens, nisi superueniat aliud agens, sicut calor ignis non sufficit ad completionem actionem nutritionis, nisi per virtutem animalium nutritiæ, unius virtus animalium nutritiæ est principaliter agens, calor vero igneus instrumentaliter. Similiter etiam est diversitas ex parte patientium. Quoddam enim est patiens, quod in nullo cooperatur agenti, sicut lapis cum sursum proiecitur, vel lignum cum ex eo fit scānum. Quoddam vero patiens est, quod cooperatur agenti, sicut lapis cum deorsum proiecitur, & corpus hominis est sicut sanator per artē, & secundum hoc res que sunt extra animam, tripliciter se habent ad diuersas animæ potestias: ad sensus enim exteriores se habent sicut agentia sufficientia, quibus patientia non cooperatur, sed recipiunt tantum.

Quod autem color per se non possit mouere visum nisi lux superueniat, non est contra hoc quod dictum est, quia tam color quam lux inter ea que sunt extra animam computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantum a rebus per modum patiendi, sine hoc quod aliquid cooperentur ad sui formationem, quanvis iam formati habeant propriam operationem, que est iudicium de propriis obiectis, sed ad imaginationem res que sunt extra animam comparantur ut agentia sufficientia. Actio enim rei sensitibilis non sicut in sensu, sed ulterius pertinet usque adphantasmam, sive imaginationem, tamen imaginatio est patiens quod cooperatur agenti. Ipsi enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines, quas numquid sensu percepit: ex his tamen que sensu recipiuntur componendo ea & dividendo, sicut imaginatur mons aureos, quos numquam vidimus ex hoc quod vidimus a rum & montes, sed ad intellectum possibilem comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensitibilium nec etiam in imaginatione sicut, sed phantasmatum ulterius mouet intellectum possibilem, non autem ad hoc quod ex ipsis sufficient, cum sint in potentia intelligibilia, intellectus autem non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quod superueniat actio intellectus agentis, cuius illustratione phantasmatum sicut intelligibilia in actu, sicut illustratione lucis corporalis sunt colores visibles actu: & sic patet quod intellectus agens est principale agens, & agit rerum similitudines in intellectu possibili. Phantasmatum autem quae a rebus exterioribus accipiuntur, sunt quasi agentia instrumentalia: intellectus enim possibilis comparatur ad res quarum notitia recipit, sicut patiens quod cooperatur agenti. Malto non magis potest intellectus formare quidditatem rei quae non cecidit sub sensu, quam imaginatio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod si verbum Augustini referatur ad intellectum, sic planum est prores

QVODLIBET. VIII. ART. III.

res nō faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter, sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem, faciunt quidem, sed non solum, quia ipsa imaginatio cooperatur, ut di-
ctum est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter & solum: sed de hoc nō loquitur Augustinus, quia sensum contra spiritum di-
dit, sive corporalem uisionem contra spiritualem.

A D S E C U N D U M Dicendum, q̄ ratiō illa proce-
dit ac si illa eadem species numero quæ est in reb.
uel in imaginatione postmodum fieret in intel-
lectu, sic enim oportet quod auferrentur ab ea dimi-
siones, & hoc patet esse falsum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum habens charitatem eam cognoscat per speciem.

i. dicit. q. 1. 2.
4. 0. & 3. dif.
2. 3. q. 1. p. 2. 2.
6. & ad 1.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur q̄
non habens charitatem eam cognoscat p̄ spe-
ciam. Omne enim quod cognoscitur, cognoscit
vel per essentiam, vel per sui similitudinem: sed cha-
ritas a non habente non cognoscitur per sui essen-
tiam, quia non est essentialiter in eo. ergo si cognoscitur a non habente, cognoscitur per sui simili-
tudinem.

T2 Præt. Aliquis habens charitatem aliquo modo
cognoscit eam se habere, ad minus per cōiecturas,
vel per revelationem, & similiter postquam cā am-
serit, p̄t recordari se eam habuisse, quod esse non
potest nisi per eius speciem in memoria reseruata.
ergo charitas a non habente, qui prius eam habuit
per sui similitudinem cognoscitur, & eadem ra-
tione a quolibet alio non habente.

T3 Præt. Dicit Aug. io. confessionum. Hoc modo
se hēt memoria ad intelligentiam, sicut uenter ani-
malis ruminantis ad os, quia sicut id quod est in uentre
animalis ruminantis reducitur ad os, ita quod est
in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo
in memoria cōseruatur charitas p̄ sui similitudinem,
& ab intelligentia capiatur per sui similitudinem.

S E D C O N T R A est, quod Aug. dicit 2. super Gene-
sim, & habetur in glo. 2. ad Corint. 12. Quod intellectus
naturalis uisus est earum rerum quae non habent sp̄s
sibi similes, quae non sunt quod ipsæ, & inter hu-
iusmodi ponit charitatem. ergo charitas non po-
tent cognosci per sui similitudinem, sed solum per
essentiam.

R E S P O N S O N. Dicendum, quod duplex est cognitionis
charitatis. Vna, qua cognoscit qd est charitas. Alia,
qua charitas precipitur, ut cū aliquis cognoscit se ha-
bere charitatem, quod pertinet ad cognitionem, est.
Prima quidem cognitionis charitatis eodem mō co-
petit habenti, & non habenti charitatem. Nā intel-
lectus humanus natus est rerum quidditatē compre-
hendere, in quibz cognoscendis naturaliter pre-
cedit, sicut in cognoscendis conclusionibz comple-
xis. Insunt enim nobis naturaliter quædam princi-
pia prima complexa ab oībus nota, ex quibz rō pro-
cedit ad cognoscendum in actu conclusiones, q̄ in
prædictis principiis potentialiter continēt sive p̄
inuentione propriam, sive p̄ doctrinam alienā,
sive per revelationem diuinam, in quibus omnibz
modis cognoscendis homo iuuatur ex principiis
naturaliter cognitis. Vel ita quod ipsa principia co-
gnita ad cognitionem acquirendam sufficiente ad-
miniculantibus sensu & imaginatione, sicut cum
aliquam cognitionem acquirimus per inuentio-
nem, vel doctrinā. Vel ita quod principia predicta

F ad cognitionem acquirendam non sufficiant: ni-
hilominus tamē in huiusmodi cognoscendis prin-
cipia dirigunt, in quantum inueniuntur non repu-
gnare principijs naturaliter cognitis: quod si esset,
intellectus nullo modo eis assentiret, sicut non po-
test dissentire principijs. Et similiter in intellectu
insunt nobis etiam naturaliter quædam cōceptio-
nes ab omnibus nota, vt entis, vniuersi, boni, & hu-
iusmodi, a quibz eodem modo procedit intellectus
ad cognoscendum quidditatem vniuersitatis: rei,
per quem procedit a principijs per se notis ad co-
gnoscendas conclusiones, & hoc vel per ea que s̄
sensu percipit, sicut cum per sensibiles propria-
tes aliquius rei concipio illius rei quidditatem: vel

G per ea quæ ab alijs quis audit, vt cum laicus quine
scit quid sit misericordia, cum audiat aliquam artem in elle
per quam dicit cancer, vel psalterie, concipi quid-
ditatem misericordie, cum ipse praefiat quid sit artis, &
quid sit cancer, aut etiā per ea que ex revelatione
habentur, vt est in his quæ fidei sunt. Cum nō credi-
mus aliquid esse in nobis diuinitus datum, quo af-
fectus noster Deo vnitur, concipimus charitatis
quidditatem, intelligentes charitatem esse donum
Dei, quo affectus Deo vnitur, praecognoscentes ta-
men quid sit donū, & quid affectus, & quid vnu. De
quibus etiam quid sit, leite non possumus, ni
si resoluendo in aliquo prius nota, & sic quoque
perueniamus usque ad primas conceptiones hu-
mani intellectus, quæ sunt omnibus naturaliter no-
tae. Et quia naturalis cognitionis est quædam simili-
tudo diuinæ veritatis menti nostræ impressa, secun-
dum illud ps. 4. Signatum est super nos lumē val-
lus tui Domine: ideo dicit Aug. 10. de Trin. q̄ hu-
iusmodi nabitus cognoscuntur in prima ueritate.
Ipse autem conceptio charitatis, quam intellectus
format modo prædicto, non est solum similitudo
charitatis sicut species rerum in sensu, vel imagina-
tione, quia sensus & imaginatio numquam p̄lin-
gunt ad cognoscendum naturam rei, sed solum
modo accidentia quæ circumstant rem, & iō ipsæ
qua sunt in sensu, vel in imaginatione non repre-
sentant naturam rei, sed accidentia eius tantum, sicut
status representans hominem quantum ad acci-
ditalia, sed intellectus cognoscit ipsam naturam &
substantiam rei. Vnde species intelligibilis est simi-
litude ipsius essentiae rei, & est quodammodo ip-
sa quidditas & natura rei secundum esse intelligi-
bile non secundum esse naturale, prout est in rebus,
& ideo omnia quae non cadunt sub sensu & ima-
ginatione, sed sub solo intellectu, cognoscuntur p̄
hoc quod essentia, vel quidditates eorum sunt alii
quo modo in intellectu. Et hīc est modus quo cha-
ritas cognoscitur cognitione quidem tam ab hēte
charitatem, quam a non habente: sed secundum
alium modum cognoscendis charitatem neq; cha-
ritas, neque aliquis habitus, sive potentia percipit
a nostro intellectu, nisi per hoc quod actus per-
cipiuntur, ut patet per phil. 10. Eth. Actus autē chari-
tatis, vel alterius habitus elicuntur ab ipsa chari-
tate, vel ab alio habitu per propriam essentiam cha-
ritatis, vel alterius habitus: & per hunc modum if
aliquis se cognoscere habere charitatem, vel alii
habitum per ipsam essentiam habitus ēmē natu-
rale quod hēt in rerum natura, & non solum in
intellectu. Sicut autē nullus potest cognoscere cha-
ritatem, nisi charitatem habens, quia actus cha-
ritatis & aliarū uirtutum p̄cipue consistunt in mo-
ribz. interioribus, qui non p̄nt esse cogniti nisi ope-
ranti, nisi quatenus manifestantur ex actibz exterioribz,